

СТАНОВИЩЕ

Относно : „Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Република България“

На 24.04.2013 г. Работната група за разработване на Иновационна стратегия за интелигентна специализация (ИСИС) към МИЕТ се обърна към г-н Георги Шиваров с молба за конкретни предложения и допълнения към предварителния вариант на работен документ **„Иновационна стратегия за интелигентна специализация“**, предложен от екип на Световна банка.

*
* *

1. **Ние разглеждаме този документ** като изключително важен за иновационното развитие на Р. България през периода 2014-2020 г.
2. **В БСК в рамките на проекта „Разработване и внедряване на информационна система за оценка на компетенциите на работната сила по браншове и региони“**, осигуряван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ се разработиха през 2010, 2011 и 2012 год. **„Анализи на възможностите и тенденциите за технологично развитие на българските предприятия“¹** и ние потвърждаваме основните становища, отразени в тях. Един преглед на тези становища даваме в Приложение 1 „Иновации“ към този материал.
3. **Разработката на Стратегията трябва да се основава на:**
 - Структурирана иновационна система (Ние използваме модел на Фрийман);
 - Анализ на историята: цели, постижения, грешки и политика на тази система.
Препоръчваме да се анализира реализацията на Иновационната стратегия от 2004 г., в т.ч. и дейността на НИФ;
 - Средата, която диктува възможностите, ограниченията и заплахите за бъдещето функциониране на иновационната система, в т.ч. икономическа криза, безработица, демографски проблеми, образование и др.Според нас оценката на полезността на документа е свързана с връзките, които могат да се реализират между Стратегията (основни насоки, цели, стратегии, приоритети) и оперативните планове за иновациите (продукти, услуги), пазарите, човешките ресурси, финансите, инвестициите.

4. Общи и конкретни забележки:

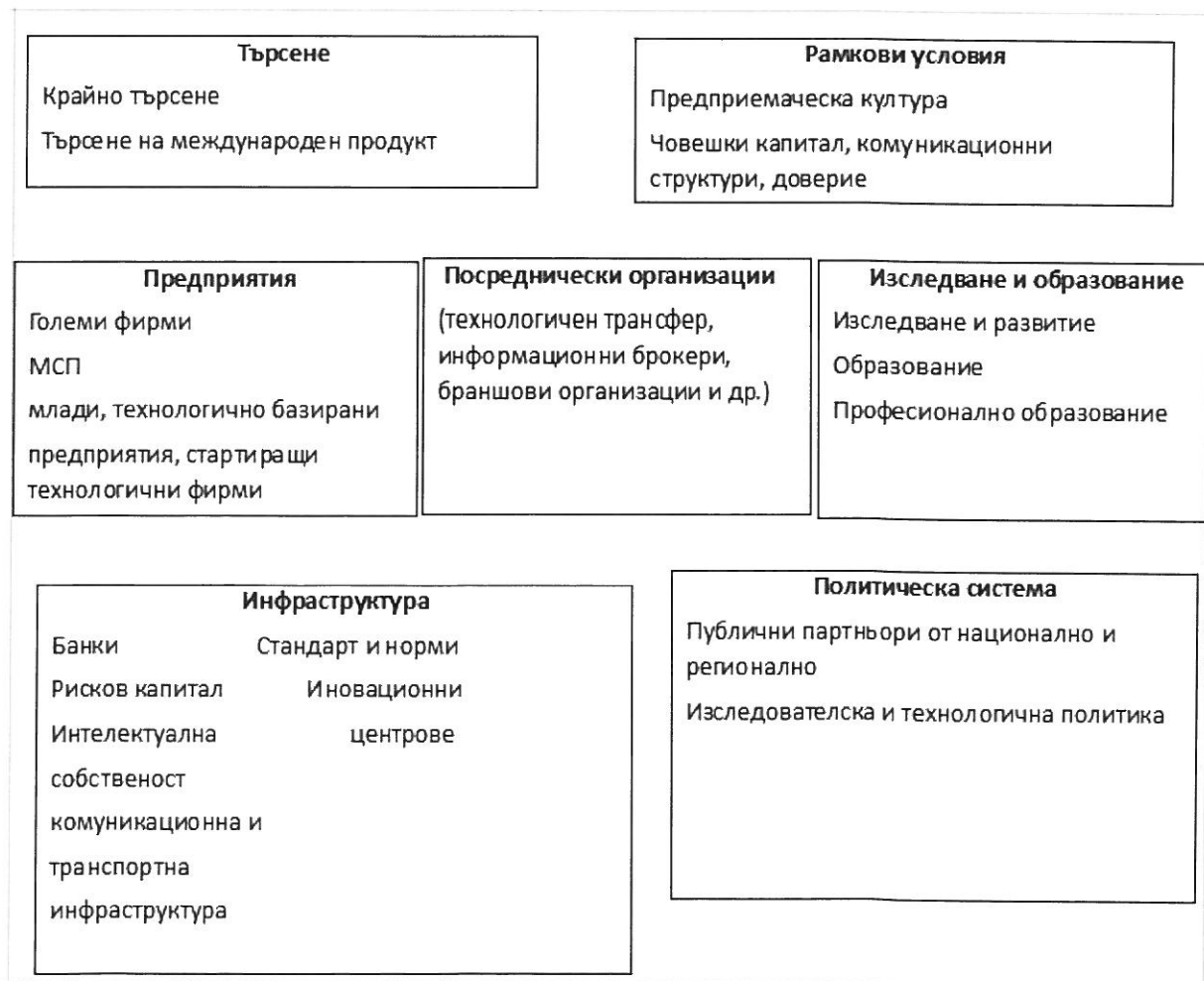
Тези бележки имат за цел единствено развитието на Документа като инструмент за

управление на иновационните процеси и не може да се счита, че представлява завършена оценка.

4.1. Усъвършенстването на управлението на НИРД и иновациите не може да се ограничи със създаването на координационен и консултативен съвет. Не са формулирани в кои държавни органи ще се създават изпълнителни агенции и какви са техните функции. Инструментът „Технологична пътна карта“ е схематично формулиран. Не са изяснени функциите на управление в иновационната система на различни нива. (планиране, организация, контрол). От особено значение е и усъвършенстването на събирането и обработката на достоверна статистическа информация за тези процеси. В практиката на управлението на иновациите и тяхната подкрепа е събирането на предложения „отдолу-нагоре“. Едно съчетаване на този подход с подхода „отгоре-надолу“ чрез обществени поръчки и демопроекти ще увеличи ефективността на иновациите. Необходимо е да се разгледа ролята на евентуален Закон за иновации в общата система за управление. НИРД и иновациите са два допълващи се и взаимодействащи системи, които обаче имат своя специфика и не бива да се отъждествяват абсолютно.

Анализ на иновационната система на Р.България

Анализ на иновационната система на Р.България ще извършим на основата на един усъвършенстван Фрийманов модел, който е показан на следващата фигура:

Фиг. Иновационна система

Основните модули на системата са:

- Пазарът (1)
- Предприятията (2)
- Изследванията и образованието (3)
- Посредниците (4)
- Инфраструктурата (5)
- Политическата система (6)
- Рамковите условия (7)

Ще се спрем само на някои специфични елементи на иновационната система.

Предприятия

Някои от основните измерения на предприятията в ЕС са:

- 2 % големи предприятия
- 98 % от всички предприятия са МСП.

Малките и средни предприятия се характеризират със следните параметри:

- 45 % от всички инвестиции,
- 50 % от създадения продукт
- 70 % от всички работни места
- 80 % от всички места за обучение.

Структурата на малкия и средния бизнес в ЕС по размера на предприятието е:

- 35 % от предприятията нямат заети лица, (в България - 46%)
- 53 % от 1-9 заети, (в България - 44%)
- 10 % от 10-49 заети, (в България - 10%)
- 2 % от 50-500 заети.

Можем да приемем, че структурата на предприятията в България се приближава до европейската структура.

Големите предприятия в България са незначителен брой и размерът им е много по-малък от тези в развитите страни. (В 50-те големи предприятия в Югоизточна Европа има само 2 български фирми). Много малък е броят на големите и средни фирми във високотехнологичните сектори. Повечето от големите фирми имат собствени развойни звена и реализират продуктови и процесни иновации по проекти на развойните звена на своите чуждестранни собственици.

Някои инвеститори започват да реализират развойна дейност в България (SAP, Johnson controls, Libher, Festo и др.).

Характерно за фирмите без заети лица и тези с персонал от 1 – 9 наети е голямата динамика в процесите на тяхното създаване и оцеляване. Според справка на НСИ делът на предприятията, създадени през 2004 година и все още активни през 2009 година е малко над 6,8 %.

Факт е ниската производителност в индустрията на България. Много са факторите, които я определят. Ще отбележим само някои от тях:

- много е ниска технологичната въоръженост на българските предприятия, особено на малките и средните предприятия. Тя се отличава в пъти от тази в развитите страни;

- в малките и средни предприятия не се произвеждат продукти в големи серии и масови обеми, което не създава възможности за мащабна автоматизация и ефективно използване на

високопроизводителна техника. Едва ли този проблем може да се реши само с подпомагане на МСП;

- в България особено внимание трябва да се обърне на подкрепата и развитието на базовите индустрии.

Една нова индустриална политика според ЕС предполага акцент върху осем приоритетни области с огромен потенциал за растеж на работни места, а именно:

- усъвършенствани производствени технологии за екологично чисто производство;
- главните базови технологии – ИКТ, микро- и нанотехнологии, нови материали, биотехнологии, мехатроника, енергийна ефективност;
- модерни производствени системи;
- пазарите за продукти на биологична основа;
- устойчивата промишлена политика;
- строителството и суровините;
- екологично чистите превозни средства;
- интелигентните електроенергийни мрежи.

България трябва да определи своята стратегия за интелигентен растеж в тези области.

4.2. Финансиране на НИРД и иновации

През 2011 г. разходите за НИРД у нас намаляват като дял от БВП от 0,60% през 2010 г. на 0,57%. В абсолютна стойност разходите се увеличават от 216 млн. евро на 220 млн. евро. Средната стойност за ЕС на тези разходи е 2,03 % от БВП, което е с 0,02 пункта повече в сравнение спрямо 2010 г. Почти всички страни в ЕС имат увеличение през 2011 г. на разходите за НИРД като дял от БВП.

Според НСИ най-голям относителен дял в общите разходи за НИРД през 2011 г. има сектор „Предприятия“ - 53,3% като спрямо 2010 г. е регистриран ръст от 7,8%. (От 212,1 млн. лв. на 228,7 млн. лв.). През 2011 год. в секторите „Висше образование“ и „Държавно управление“ се наблюдава намаление.

Анализът на структурата на разходите за НИРД по области на науката показва, че 43,5% от всички разходи са в областта на медицинските науки, а 19,1% - в техническите.

Големият дял на разходите за НИРД в медицинските науки може да се обясни само с разходите, които правят фармацевтичните фирми за изпитване на генерични лекарства.

Очевидно само променената методика за отразяване на разходите за НИРД е причина за скока на разходите за НИРД през 2010 год. спрямо 2009 год. в сектор „Предприятия“ с 94,7% (от 108,2 млн. лв. на 210,6 млн. лв.).

България е поела ангажимент до 2020 г. разходите за финансиране на НИРД и иновациите да достигнат до 1,5% от БВП. Като се има пред вид сегашното равнище на тези разходи (около 0,5 – 0,6%) увеличението на разходите е почти 3 пъти. Това предполага да се отговори на въпроса : „Какви промени трябва да се извършат в иновационната система, за да се използват целесъобразно тези разходи, в т.ч.

нови структури, подготовка на кадри, управленски политики, финансови инструменти“.

Образование, бизнес и пазар на труда

Взаимодействието между системата на образование и пазара на труда е сложен динамичен процес. Двете системи имат коренно различаващи се времеконстанти: образователната система – повече от 20 години (само за висшето образование), а индустрията, особено високотехнологичната – 1-3 години.

Структурата на фирмите позволява да се направят някои изводи за техните връзки с образователната система:

- Около 90% от фирмите осигуряват заетост в рамките от 0-9 души персонал и имат неопределен във времето живот. Те много трудно могат да прогнозират трайни устойчиви потребности от работна сила;
- По-голямо внимание трябва да се отделя на малките фирми от 10 до 50 души, на средните и големите фирми;
- Мениджърите на фирмите трябва да са убедени, че тяхна грижа е развитието на човешките ресурси за потребностите в предприятието на основата на базовата подготовка в професионалното и висшето образование.

Висшето образование трябва да осигурява знания по базови науки и технологии, умения за решаване на типове задачи и да развива персоналните и етични качества - мотивация, лидерство, предприемчивост, толерантност и др.

Очевидна е потребността от свързващи звена между образователната система и пазара на труда.

МСП трябва да обединят своите усилия в клъстерни образувания, които да поемат и развиват инициативи за подготовка на кадри за тях в центрове, които да предлагат обучение, в т.ч. и краткосрочно, по отделни проблеми.

4.3 Секторни приоритети

Секторните приоритети не са подходящ инструмент за управление на иновационните процеси.

Така например секторът ХВП включва голям брой индустрии (месна, млечна, консервна, пивоварна, винарство и т.н.), проблемите на които са различни и твърде специфични.

Иновационната стратегия трябва да се концентрира върху ключови продукти и услуги, както във високотехнологичните сектори, така и в традиционните, в които България има конкурентни предимства и национално ноу-хау.

Като върхови технологии следва да се приемат:

- информационно-комуникационни технологии,
- нанотехнологии, в т.ч. наноматериали
- нови материали

- биотехнологии
- нови бизнес модели
- мехатроника

При анализ на индустриалното развитие трябва да се отчита, че от една страна тези технологии стават основа на развитието на нови върхово технологични сектори, а от друга страна те са в различна степен основа на иновативното развитие на всички сектори на икономиката.

Това взаимодействие, чрез което могат да се формират технологични приоритети и стратегии може да се проследи на следната таблица:

Сектори	ИКТ	Мехатроника	Нови материали	Нанотехнологии	Биотехнологии	Нови бизнес модели	Екология
А. Върхови технологични сектори							
1. Софтуерна индустрия	X					X	
2. Комуникационна индустрия /услуги/	X					X	
Б. Високотехнологични сектори							
1. Машиностроене	X	X	X			X	X
2. Транспортно машиностроене	X	X	X			X	X
3. Химическа индустрия	X	X	X			X	X
4. Електронна индустрия	X	X	X	X		X	
5. Електротехническа индустрия	X	X	X			X	X
В. Традиционни сектори		X					
1. ХВП	X	X	X		X	X	X
2. Текстилна индустрия	X	X	X	X		X	X
3. Металообработващо производство	X	X	X			X	X
4. Мебелно производство	X	X	X			X	X
5. Козметична и парфюмерийна индустрия	X	X			X	X	X
6. ЦХП	X	X			X	X	X

Насочването на иновационната политика към продукти и услуги предполага активна подкрепа за създаването и развитието на клъстери в конкурентноспособни технологични ниши.

Проектирането трябва да се разглежда не само като дейност, отнасяща до формата на продуктите и процесите, а като свързана с техните функции, които определят достигането на новите идеи до пазара.

В процеса на проектиране новите технологии, получени в резултат на НИРД, както и новите

творчески идеи, изобретателство и предприемачество се интегрират в конкурентно-способни продукти, процеси и услуги.

Особено внимание трябва да се отдели на изграждането на учебни и проектантски инженерни центрове в големите бизнес структури, университетите и изследователските организации.

4.4. Изготвяне на технологични пътни карти

Изготвянето на технологични пътни карти трябва да се предшества от разработването на технологични платформи (Приложение 2).

Считаме, че приоритетно трябва да бъдат разработени следните Национални технологични платформи:

- Развитие на информационните и комуникационни технологии
- Развитие на индустриалните процеси и производства
- Развитие на био базираната икономика

ИЗГОТВИЛ:

Георги Шиваров
Зам.- председател на БСК

Иновации

В стратегическите инициативи на „Европа 2020“ иновациите се определят като важно средство за превръщането на страните от ЕС в страни с интелигентна, конкурентноспособна и устойчива икономика, с високо равнище на заетост, производителност и социално сближаване.

Иновациите се определят като създаване и реализация на нови продукти, услуги, процеси и форми на организация или на комбинации от тях, които изграждат конкурентни предимства и водят до икономически, социални и екологични резултати. Те се определят като явление, което обхваща както материалното производство, така и сферата на услугите, публичния сектор и социалните процеси.

Ускоряването на иновационните процеси в България изисква приемането на **политики**, които са адекватни на европейските политики и на конкретните условия и потребности.

Тези политики трябва да акцентират върху:

- **Усъвършенстването на управлението на НИРД и иновационните процеси.**

Системата за управление на НИРД и иновационните процеси у нас не е конструирана и не работи ефективно. Разработените голям брой национални стратегии не се доразвиват в оперативни планове и програми, които да са финансово и организационно осигурени.

Приоритетите на национално ниво, които са определени в различните стратегии, не са обвързани. Липсата на координация потвърждава многократно заявената необходимост от това науката и иновационната политика да са приоритет на всяко правителство, както и да има орган, който да ръководи отговорно тези дейности. По-широкото определяне на иновациите предполага този орган да бъде надведомствен.

- **Осигуряване на финансови ресурси в т.ч. рисков капитал, субсидиране, данъчни и финансови стимули за иновации, особено за малките и средни предприятия.**

България е поела ангажимент до 2020 год. разходите за финансиране на НИРД и иновации да достигнат до 1,5% от БВП, което съответства на почти трикратно увеличение спрямо сегашното равнище на тези разходи. Изпълнението на този ангажимент изисква да се усъвършенства чрез нови структури изследователската и развойна инфраструктура, подготовка на кадри, нови управленчески политики, финансови инструменти.

- **Стимулиране на износа и разкриване на нови пазари.**

Все още е твърде малък делът в износа на високотехнологични продукти, който в последното десетилетие е в рамките на 4-8% според МИЕТ и 1,7-3,5% по данни на Eurostat.

България няма възможности за развиване на голяма диверсифицирана индустрия,

основана на лидерска технологична стратегия. Това налага особено внимание да се обърне на **стратегията на технологичните ниши.**

Важни бъдещи пазари са **„зелените пазари“**, в т.ч.:

- технологии за енергийна ефективност,
- технологии за рециклиране и третиране на отпадъци,
- мобилност и транспортни технологии,
- В и К технологии,
- екологично и системно инженерство,
- науки за живота,
- нанотехнологии,
- екодизайн и др.

Изоставането на България в тези направления трябва да се оцени като относително „мощабен“ пазар и системното им разглеждане предполага разработване и производство на материали, машини, съоръжения, инженеринг и др. Трябва да се разработват и нови пазари за българските продукти.

Иновационната политика трябва да се концентрира върху **ключови продукти и услуги, както във високотехнологичните сектори, така и в традиционните**, в които България има конкурентни предимства и национално ноу-хау.

За определянето на национални иновационни приоритети трябва да се разработят **национални технологични платформи**. Тяхното разработване трябва да се реализира и като възможност за международно сътрудничество.

Насочването на иновационната политика към продукти и услуги предполага активна подкрепа за създаването и развитието на **кълъстери в конкурентноспособни технологични ниши.**

Проектирането трябва да се разглежда не само като дейност, отнасяща до формата на продуктите и процесите, а като **дейност свързана с техните функции, които определят достигането на новите идеи до пазара**. В процеса на проектиране новите технологии, получени в резултат на НИРД, както и новите творчески идеи, изобретателство и предприемачество се **интегрират в конкурентно-способни продукти, процеси и услуги**. Особено внимание трябва да се отдели на изграждането на **проектантски инженерни центрове** в големите бизнес структури, университетите и изследователските организации.

Трябва да се стимулират **иновациите в сектора на услугите**, в т.ч.:

- НИРД, инженеринг и проектиране,
- медицина,
- транспортни и логистични системи,

- консултантски и финансови услуги,
- call центрове,
- търговия,
- туризъм,
- специални дейности.

Пет технологични полета: енергия, здраве, мобилност, комуникация и сигурност свързват изследователските стратегии с бъдещите пазари и обществените потребности. В този процес особено значение имат **върховите технологии** (нанотехнологии, биотехнологии, ИКТ, мехатроника и др.), които се реализират чрез проекти в технологичните полета.

Инженерното образование трябва да бъде стимулирано и усъвършенствано. Относителният дял на наетите инженерни работници в индустрията е сравнително нисък в сравнение със средната заетост за ЕС, от което може да се заключи, че в нашата промишленост все още не се отдава достатъчно внимание на иновативното развитие.

Особено тревожен е фактът, че твърде голям процент от дипломираните инженери не работят по специалността си, а както и това, че е намален интересът към инженерните специалности.

Стимулирането на търсенето на иновационни продукти и услуги трябва да се извършва освен по пътя на подкрепа на конкуренцията, така и чрез **обществените поръчки**.

Ролята на държавата във формирането и провеждането на ефективна иновационна политика може да се конкретизира в следните елементи:

- държавата трябва да вземе участие като **инициатор в индустриалната политика** чрез съсредоточаване върху стратегически зони и водещи пазари,
- създаване на **критерии, които да ориентират технологичното развитие** по отношение на специфични цели и идеи,
- създаване на **интелигентна регулаторна рамка**, която да насърчава иновациите,
- максимализиране на потенциала за износ,
- ускоряване въвеждането на **иновативни технологии на пазара**, между другото и **чрез държавната политика за обществени поръчки** и програми за пускане на пазара,
- **подобрение на финансирането** за иновации на компаниите,
- **подкрепата за водещите технологични проекти** да се осъществява чрез осигуряване на ориентация и насърчаване на възприемането им,
- установяване на **нови структури за диалог между институциите**

Трябва да се насърчава **партньорството между държавата, университетите, изследователските организации и бизнеса** и да се създадат структури, които да реализират това сътрудничество.

Факторът „**време**“ трябва да бъде **основен критерий за оценка на иновативните процеси на всички равнища**. При ожесточената глобална конкуренция времето е значителен фактор в конкурентната борба. Не е допустимо и малките ресурси от Оперативните европейски програми, с които държавата разполага, да се разпределят с необосновани закъснения във времето (както в началните стадии на вземане на решения, така и при окончателните разплащания).

Европейски технологични платформи

В таблицата са показани Европейски Технологични Платформи съгласно класификацията по отрасли:

Енергетика	Информационни и комуникационни технологии	Био базирана икономика	Производство и процеси	Транспорт
Biofuels	ARTEMIS	FABRE TP	ECTP	ACARE
SmartGrids	ENIAC	Food	ESTEP	ERRAC
TPWind	ISI	GAN	ETP SMR	ERTRAC
Photovoltaics	Net!Works	NanoMedicine	Manufuture	Waterborne
ZEP	NEM	Plants	FTC	ESTP
SNETP	NESSI	Forest-based	WSSTP	
RHC	EUROP Роботика		SusChem	
	EPoSS		EuMaT	
	Photonics21		IndustrialSafety	

Енергетика

Енергетиката е в центъра на живота. Разчита се на нея за транспорт, отопление и охлаждане на домовете, тя работи в заводи, ферми и офиси. Въпреки това, изкопаемите горива са с ограничен ресурс и са основна причина за глобалното затопяне. Така че не може повече да се счита изразходването на енергията от изкопаеми горива за даденост. Изследване и разработване на нови енергийни технологии е от жизненоважно значение за борбата срещу изменението на климата, осигуряването на европейските енергийни доставки и подпомагане на конкурентоспособността на европейските компании.

Европейските лидери започнаха поредица от действия в подкрепа на развитието на нова енергийна стратегия на ЕС. Първо, те определят така наречените "20-20-20 цели" (намаление на емисиите на парникови газове от 20% под нивата от 1990 г., 20% на потреблението на енергия от възобновяеми източници и 20% намаление на потреблението на първична енергия в сравнение с прогнозните нива, които трябва да бъдат постигнати чрез подобряване на енергийната ефективност). След това те се споразумяха за обвързващо законодателство за изпълнение на целите "20-20-20" (така наречения "енергиен пакет"). И стратегическият план за енергийните технологии (План SET) се фокусира върху изследвания в областта на енергетиката и развитието, увеличаване на инвестициите в научни изследвания и подобряване ефективността на съществуващите технологии и разработване на ново поколение нисковъглеродни технологии.

Европейските технологични платформи в областта на енергетиката обединяват частни и публични изследвания в комплект с енергийните технологии и представляват съответните партньори в дебата относно приоритетите за научни изследвания в областта на енергетиката на равнището на ЕС.

Информационни и комуникационни технологии

Секторът на ИКТ е един от основните двигатели на европейската икономика. От 1995 г. насам ИКТ генерират половината от растежа на производителността в ЕС, благодарение на технологичния напредък и инвестициите в сектора. Данните за периода 2004-2007 г. показват, че тази инвестиция е започнала по-бързо да постига повишаване на ефективността в останалата част от икономиката. Добавената стойност на ИКТ сектора в европейската икономика е около € 600 милиарда евро (4.8% от БВП). Този сектор представлява 25% от общите бизнес инвестиции в

областта на научноизследователската и развойна дейност в ЕС.

Инвестициите на ЕС в научни изследвания в областта на ИКТ са насочени към увеличаване на конкурентоспособността на Европа във все по-глобализацията се свят и бързо променящите се пазари. Европа притежава много знания и индустриални активи и е един от най-големите пазари в света. Повече от всякога, партнирайки на европейско равнище, е необходимо да се върви в крак с покачването на разходите за изследователска дейност и все по-сложните и взаимно зависими технологии.

Европейските ИКТ технологични платформи са активни партньори в научните изследвания и техният хоризонтален характер ги прави отлични средства за междусекторно промишленото сътрудничество за справяне с предизвикателствата пред обществото (електронно здравеопазване, безопасен транспорт, решения за възрастните хора).

Био базирана икономика

Ние може да живеем в информационната епоха на високите технологии, обаче нашият просперитет е все още много зависим от земята. В действителност, био-икономиката - всички онези сектори, които получават своите продукти от биомаса - е на стойност около 1,5 трилиона евро на година.

Няколко области съответстващи на био-сектора, се развиват със спираща дъха бързина. Това което изглеждаше като една мечта - например регенеративната медицина - само за няколко години се превърна в неизбежна реалност. В няколко кратки години, ние дефинирахме човешкия геном (последователността от милиарди елементи ДНК, които представляват генетичната основа на нашите тела) и тези на растения, животни и микроби. Нарастващите ни генетични познания проправят пътя за нови генни терапии и регенеративни лекарства, селскостопански продукти, храни и дори материали, като биоразградимите пластмаси.

Европейските технологични платформи в тази област се фокусират върху стратегическите области - като храна, селскостопански биотехнологии, химикали - където бъдещият растеж, конкурентоспособността и устойчивостта зависят от големите технологични постижения. Те обединяват заинтересованите страни за средносрочно и дългосрочно планиране целите на научните изследвания и технологичното развитие и за дефиниране на маркери за постигането им.

Производство и процеси

Основни отрасли като стомана, химия, горското стопанство и рудодобив силно зависят от енергия, суровини и вода за производствените си процеси. Тъй като тези ресурси са ограничени, трябва да се подобри цялостната ефективност, с която тези индустрии ги консумират.

Разработването на по-ефективни по отношение на ресурсите интелигентни процеси и рециклиращи процедури за материали и продукти, чрез продуктови и процесни иновации ще се превърне в ключов фактор за успех през следващото десетилетие.

Необходими са не само нови материали и устойчиви производствени технологии, ние също се нуждаем от ефективното приложение на тези решения, ефективното управление на процесите и ресурсите, и от съответните стандарти и регламенти. Всички те са от решаващо значение за поддържане на конкурентоспособността на основните промишлени сектори в Европа.

Изследователските усилия на европейските технологични платформи в тази област следва да допринесат за превръщането на сегашните промишлени сектори и развитието на нови сектори чрез нови знания за нанотехнологии, материални и производствени технологии.

Транспорт

Добре функциониращите пътнически и товарни връзки са от жизненоважно значение за европейските предприятия и граждани. Транспортните политики на ЕС са насочени към насърчаване на чисто, безопасно и ефективно пътуване в цяла Европа, основаващо се на вътрешният пазар на стоки и правото на гражданите да пътуват свободно в целия ЕС.

Но нарастването на товарния и пътнически транспорт, замърсяването и задръстванията са утежняващ риск. Европа трябва да премине към форма на мобилност, която е устойчива, енергийно ефективна и уважаваща околната среда.

Целта е да се изключи мобилността от неблагоприятните последици от нея. Това означава, преди всичко, насърчаване на интермодалността, т.е. оптимално съчетаване на различни видове транспорт в рамките на една и съща транспортна верига, която е решение за бъдещето при превоз

на товари. Техническите нововъведения и преминаването към по-малко замърсяващи и най-енергийно ефективни видове транспорт - особено в случай на дълги разстояния и градски пътувания също ще допринесе за по-устойчива мобилност.